

EDITORIAL

Tgira dal gnaud da protecziun per lung da las auas currentas – in instrument central da la prevenziun da privels.

In manaschament da ristgas integral per la protecziun cunter privels da la natira vul dir: chattar permanentamain la ballantscha tranter la natira, l'economia e la societad. Il potenzial da donns crescha e las resursas finanzialas èn stgarsas. Quai pretenda in tractament sapientiv da las ristgas e da las finanzas. Sut quest aspect è la tgira dal gnaud da protecziun in instrument central da la prevenziun da privels.

In gnaud da protecziun cun ina structura ideala è impurtant per l'effect cunter l'erosiun e cunter bovas. Da l'autra vart avain nus er stuì far l'experientscha ch'il gnaud po sez daventar in problem, sch'ils auas e sch'ils flums tschiffan

cun sai plantas, numnadas laina da grava, che chaschunan donns.

La problematica da la laina da grava sto vegnir prendida per mauns en emprima lingia en il gnaud. Uschia pon vegnir minimadas las ristgas, ma er reducids ils custs per rempars technics. Per lung da las auas currentas exista in grond basegn d'optimar la tgira dal gnaud. Ils proxims onns ston vegnir fatgs gronds sforzs en quest sector. La confederaziun ed ils chantuns èn dumandads da dar dumogn cuminaivlamain a questa problematica sco incumbensa cuminaivla.

**Josef Dittli, cusseglier guvernativ da l'Uri
president da la conferenza dals departaments forestals**

Aua gronda – in privel per il corp e per la vita

Las inundaziuns da l'avust 2005 ans èn anc en buna memoria. Sis persunas han pers lur vita. Ils donns materials han importà var 3 milliardas francs. Plantas, ch'èn vegnidas tschiffadas da l'aua gronda, han chaschunà problems fin giu la Bassa.

Il gnaud na po betg impedir auas grondas. La tgira dal gnaud da protecziun gida dentant a reducir ils donns. Ensem cun il mantegniment da las auas e cun las mesiras da la planisaziun dal territori ha la tgira dal gnaud da protecziun l'emprima prioritad en connex cun la prevenziun da privels.

Laina da grava en il Mattequartier a Berna (Maletg: aviatica militara svizra)

Protegia il gaud cunter aua gronda – u pon er plantas chaschunar inundaziuns?

«Il gaud influenzescha la bilantscha d'aua»

Las ragischs da las plantas creeschan en il terren in sistem da poras romà e fitg profund. Uschia s'engrondescha il volumen d'accumulaziun per l'aua da precipitaziuns. Tut tenor las caracteristicas localas dal terren è la deflussiun da l'aua – en cas da precipitaziuns – pli pitschna en il gaud che en il terren avert.

«Il gaud reducescha l'erosiun»

Fitg efficacis èn ils gauds a las rivas ed a las costas – savens spundivas – per lung dals auals. Las plantas stabiliseschan las scarpas da las rivas.

Las ragischs da las plantas han l'effect d'ina armadira per il material dal terren e reduceschan il privel d'erosiun e da bovas.

«Bists s'encugnads pon chaschunar accumulaziuns d'aua»

Sche plantas instabilas crodan en in aual, pon ellas perder lur niz e daventar privlusas. En cas d'aua gronda vegnan schizunt plantas saunas lavadas orasut e tschiffadas da l'aua. Er bists e tscheps che sa chattan en l'aual pon vegnir mandads davent da l'aua.

Questa laina, che vegn transportada da las auas, vegn numnada laina da grava.

Sch'ina planta vegn transportada da l'aua e s'encugna vi d'ina punt, resta savens pendì er auter material. L'aua s'accumulescha e sco consequenza poi dar ina inundaziun u ina bova.

Empè da punts han blers auals mo tumbins stretgs per laschar passar tras l'aua. Qua bastan savens pitschens tocs lain, per che quests tumbins sa staupian.

«En cas d'auas grondas po in gaud betg tgirà augmentar ils problems en ils abitadis»

La laina da grava rinforza l'erosiun da la riva e chaschuna donnas vi d'edifizis e vi da stabiliments per lung dals flums e dals lais.

Durant l'aua gronda da l'avust 2005 han per exempel circa 1000 m³ laina cuntanschì il Mattequartier a Berna.

Las ragischs da las plantas èn in'armadira per il terren (Maletg: R. Schwitter)

Plantas che sa chattan en l'aual pon accumular l'aua e chaschunar inundaziuns (Maletg: R. Schwitter)

Il Trüebach en l'Entlebuch avant l'intervenziun (Maletg: S. Covi)

È la tgira dal gaud da protecziun per lung dals auals rentabla?

En cas d'aua gronda èn talas stre-tgas fitg privlusas. Laina da grava po stoppar ils tumbins (Maletg: chantun Friburg)

Betg mintga bist n'è privlus – laina morta en in aual è in spazi da viver prezius per micro-organissem e per amfibis. (Maletg: A. Borgula)

Il Trüebach en l'Entlebuch suenter l'intervenziun da tgira. Mo las plantas privlusas èn vegnidas allontanadas (Maletg: U. Felder)

«La tgira dal gaud da protecziun è ina part integrala d'in vast manaschament da ristgas»

Areguard ils privels da la natira na datti betg ina segirezza absoluta – ina tscherta ristga resta adina. La protecziun cunter inundaziuns è ina incumbensa cuminaivla da differentas instanzas.

La planisaziun dal territori sto resguardar il privel dals auals en connex cun la planisaziun da zonas, e las punts ed ils tumbins ston vegnir dimensiunads tut tenor la situaziun. La tgira dal gaud da protecziun tutga tar il mantegniment da las auas e sto vegnir cumbinada cun mesiras tecnicas, sco per exempel la construcziun da bloccadas d'auals u da batschigl's per retegnair gera.

«La tgira dal gaud da protecziun per lung dals auals reducescha la ristga d'inundaziuns»

Ina tgira sistematica meglierescha la protecziun cunter l'erosiun. Plinavant vegn reducida la quantiad da la laina da grava che pudess vegnir transportada. Uschia sa reducescha la ristga d'inundaziuns localas. Ed en cas d'auas grondas extremas arriva damain laina fin en ils flums ed en ils lais. Tar la tgira dal gaud da protecziun per lung dals auals ston vegnir differenzià conscienziosamain tranter plantas «nizzaivlas» e plantas «privlusas». Plantas inclinadas e plantas lavadas orasut vegnan allontanadas. Plantas ch'èn gia cupitgadas ston vegnir francadas u vegnir allontanadas da la zona d'aua gronda. Intervenziuns repetidas e sistematicas èn pli cunvegnentas che allontanaments unics. Uschia vegni er tegnì quint da la valur ecologica ed estetica dals gauds per lung dals auals.

«La tgira dal gaud da protecziun è ina mesura preventiva ch'è favoraiivla en cumparegliaziun cun ils donns pussaivels»

Ils intsches dals auals èn per gronda part spundivs e mal accessibels. Lavurs forestalas chaschunan perquai blera lavur e gronds custs. En il rom d'in manaschament da ristgas integral ha la politica l'incumbensa da procurar per las cundiziuns generalas per ina tgira durabla dal gaud da protecziun.

In aual cuvert ha chaschunà l'inundaziun da Marly FR (marcà cun blau) (Illustraziun: uffizi forestal dal chantun Friburg)

En cas da fermas precipitaziuns po quest aualet daventar in privel per Kriens LU (Maletg: S. Covi)

La grupp da perscrutaziun «torrents, erosiun e bovas»

da l'institut federal per la perscrutaziun da guaud, naiv e cuntrada perscrutescha ils process en ils intschess da torrents. Ils resultats servan sco basa per giuditgar meglier ils privels e per planisar meglier las mesiras da protecziun. <http://www.wsl.ch/forschung/forschungsprojekte/schwemholz-ablagerungen/>

In aual stuppà inundescha in entir quartier | Or da ses pitschen intschess ha il «Roule» manà natiers l'avust 2007 blera laina en direenziun dal vitg da Marly FR. Questa laina ha stuppà l'aual cuvert. En consequenza da quai èn vegnidas inundadas tshertas parts dal vitg. En in center da cumpra, en ina garascha sutterrana e sin in santeri hai dà gronds donns. Sche la laina da grava vegn integra da en il giudicament dals privels da l'aua e resguardada en la planisaziun dal territori, pon talas ristgas vegnir reducidas fermamain.

Responsabladad cuminaivla da las personas dal fatg or dal sector dal guaud e da la correcziun dals curs d'aua |

Las personas ch'èn responsablas per il guaud e per la correcziun dals curs d'aua en il chantun Lucerna han determinà il guaud da protecziun ch'è «relevant per ils auals». Sin basa da quai ha pudì vegnir elavurà il project «Gaud da protecziun durabel per lung d'auas currentas». Quest project regla la repartiziun da las incumbensas e la finanziaziun tranter las proprietarias ed ils proprietaris da guaud, las vischnancas ed il chantun. La confederaziun sustegna las mesiras en il rom da convegnas da prestaziun. Cunquai ch'ils meds finanzials èn stgars, han stuì vegnir messas prioritads severas per la realisaziun dal project.

La proxima aua gronda vegn en mintga cas! |

Per evitar uschè blers donns sco pussaivel dovri infurmaziuns da basa complessivas davart ils privels, sco per exempel chartas da privels e prognosas detagliadas. Gist uschè impurtants èn ovras e concepts da protecziun robusts da gronda capaciad sco er acziuns coordinadas ch'èn pre-

paradas en moda optimala. (Comunicaziun a las medias da l'uffizi federal d'ambient [www.bafu.admin.ch] dals 18 da settember 2008 davart ils resultats da l'analisa da l'aua gronda da l'avust 2005)

25 onns grupp svizra per la selvicultura da muntogna GSM

| En la GSM collavuran var 50 personas dal fatg da las instituziuns las pli differentas en Svizra ed a l'exteriur, e quai cun la finamira da promover il barat d'experiencias tranter la perscrutaziun, la scienza e la pratica. La GSM sa particepscha dentant er a la meglieraziun da strategias e da mussavias a favur d'ina tgira e d'ina cultivaziun durabla dals guauds da muntogna. La grupp è sa sviluppada ad ina rait da cumpetenzas naziunala ed internaziunala per dumondas da la selvicultura da muntogna.

Ensem cun il servetsch forestal local sco er cun represchentantas e cun represchentants da la correcziun dals curs d'aua ha la grupp svizra per la selvicultura da muntogna elavurà l'avust 2008 en l'Entlebuch LU propostas per la tgira dals guauds da protecziun per lung dals auals. Ulteriuras infurmaziuns sut: www.gebirgswald.ch

Origins maschadas
Gruppa da products da guauds cultivads a moda correcta e d'auters origins controllads
Zert.-Nr. SCS-COC-100120
www.fsc.org
© 1996 Forest Stewardship Council